Hrvatska narodna banka i instrumenti monetarne politike

Rudelić, Martin

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:107:627949

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Martin Rudelić

HRVATSKA NARODNA BANKA I INSTRUMENTI MONETARNE POLITIKE

CROATIAN NATIONAL BANK AND INSTRUMENTS OF MONETARY POLICY

Završni rad

Gospić, 2018.

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Poslovni odjel

Stručni studij ekonomike poduzetništva

HRVATSKA NARODNA BANKA I INSTRUMENTI MONETARNE POLITIKE

CROATIAN NATIONAL BANK AND INSTRUMENTS OF MONETARY POLICY

Završni rad

Mentor: Dr.sc. Mehmed Alijagić, prof.v.šk.

Student: Martin Rudelić

MBS:0296016150

Gospić,lipanj, 2018

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Poslovni odjel

Gospić, 09. 12. 2017.

ZADATAK

za završni rad

Pristupniku Martin Rudelić MBS: 0296016150

Studentu stručnog studija Ekonomika poduzetništva izdaje se tema završnog rada pod nazivom

Hrvatska narodna banka i instrumenti monetarne politike

Sadržaj zadatka :

Središnja banka, Hrvatska narodna banka, Savjet Hrvatske narodne banke, Guverner Hrvatske narodne banke, Vizija i misija, Novac, Temeljne funkcije Hrvatske narodne banke, Monetarna politika, Financijska stabilnost, Platni promet, Međunarodni odnosi, Instrumenti monetarne politike, Operacije na otvorenom tržištu, Obvezna pričuva, Stalno raspoložive mogućnosti

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: Prof. dr. sc. Mehmed Alijagić zadano: 09. 12. 2017., _____

(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Pročelnik odjela: Mile Vičić, predavač predati do: 30. 09. 2018., _____

(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Student: Martin Rudelić primio zadatak: 09. 12. 2017, Rudelić

(ime i prezime) (nadnevak) (potpis)

Dostavlja se:

- mentoru

- pristupniku

I Z J A V A

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom Hrvatska narodna banka i instrumenti monetarne politike izradio samostalno pod nadzorom i uz pomoć mentora Prof.dr.sc. Mehmeda Alijagića.

Martin Rudelić

SAŽETAK

U ovom radu objasniti će se pojam i djelovanje središnje banke a zatim i Hrvatske narodne banke kao središnje banke u Republici Hrvatskoj. Razrađena će biti unutarnja organizacija, funkcije i samo djelovanje ove institucije s posebnim osvrtom na instrumente monetarne politike kojima Hrvatska narodna banka djeluje na monetarni sustav.

KLJUČNE RIJEČI: SREDIŠNJA BANKA, HRVATSKA NARODNA BANKA, INSTRUMENTI MONETARNE POLITIKE.

SUMMARY

In this assignment the definition and function of the central banking system in general and the Central Bank of Croatia will be explained. It will elaborate the internal organisation, function and activity of the institution with special attention to the instruments of monetary policy with which the Croatian Central Bank acts on the monetary system.

KEYWORDS: CENTRAL BANK, CROATIAN CENTRAL BANK, INSTRUMENTS OF MONETARY POLICY.

Sadržaj

1.UVOD 1

2.SREDIŠNJA BANKA 2

2.1.Ciljevi središnjih banaka 2

3. HRVATSKA NARODNA BANKA 4

3.1. Povijest 4

3.2 Organizacija 5

3.2.1.Savjet Hrvatske narodne banke 5

3.2.3.Guverner Hrvatske narodne banke 6

3.3.Neovisnost Hrvatske narodne banke 7

3.4.Vizija i misija 8

3.5.Novac 9

3.5.1 Zaštita od krivotvorenja 9

4.TEMELJNE FUNKCIJE HRVATSKE NARODNE BANKE 10

4.1.Monetarna politika 10

4.1.1 Provođenje monetarne politike 11

4.1.2. Regulative 12

4.2.Financijska stabilnost 12

4.2.1Financijski sustav Republike Hrvatske 12

4.3.Međunarodne pričuve 14

4.4.Supervizija 18

4.4.1.Licenciranje 18

4.5.Sanacija 19

4.6.Platni promet 21

4.6.1.Platni sustav 22

4.7.Međunarodni odnosi 23

4.7.1.Međunarodni monetarni fond 24

5.INSTRUMENTI MONETARNE POLITIKE HRVATSKE NARODNE BANKE 26

5.1.Operacije na otvorenom tržištu 26

5.2.Obvezna pričuva 27

5.3. Stalno raspoložive mogućnosti 28

5.4.Ostali instrumenti i mjere 29

6.ZAKLJUČAK 30
LITERATURA 32
POPIS TABLICA 33
POPIS SLIKA 34

1.UVOD

Središnje banke imaju najutjecajniju ulogu u financijskoj stabilnosti neke države. Središnja banka Republike Hrvatske je Hrvatska narodna banka.

Cilj ovoga rada je Hrvatska narodna banka, te sve funkcije i instrumenti koje koristi u svom djelovanju kao sto su instrumenti monetarne politike. U početnom dijelu rada definirati će se pojam i sve funkcije Središnje banke, a zatim i Hrvatska narodna banka. U razradi biti će opisano djelovanje HNB-a kroz povijest, njegov utjecaj i tijela koja djeluju unutar institucije, a nakon toga i temeljne funkcije koje obavlja. Nadalje će biti pojašnjeni instrumenti monetarne politike i značajnosti istih u djelovanju Hrvatske narodne banke. Na kraju rada nalazit će se zaključak sačinjen od činjenica iz prethodne razrade i vlastitih zaključaka autora ovoga rada.

2.SREDIŠNJA BANKA

Središnja banka javna je ustanova koja upravlja valutom države ili skupine država i nadzire ponudu novca, odnosno, doslovno rečeno, količinu novca u optjecaju. Stabilnost cijena glavni je cilj mnogih središnjih banaka. U nekim je državama zakonom propisano da središnje banke svojim djelovanjem podupiru punu zaposlenost. (www.ecb.europa.eu)

Unutar velikog broja zemalja postoji središnja banka u obliku centralizirane jedinice u državnom vlasništvu. Postoje iznimke kao što je Sustav federalnih rezervi unutar Sjedinjenih Američkih Država i Europska središnja banka. (Mishkin i Eakins, 2005: 162 - 164)

2.1.Ciljevi središnjih banaka

Kvalitetno vođenje monetarne politike zaslužno je za razvoj gospodarstva. Restriktivna monetarna politika može uzrokovati ozbiljnu recesiju, dok prekomjerno ekspanzivna monetarna politika dovodi do visoke inflacije. Zbog toga središnje banke moraju postaviti ciljeve. Potaknute primjerima gdje je hiperinflacija štetno utjecala na gospodarstvo većina je središnjih banaka odlučila postaviti „Stabilnost cijena“ kao svoj osnovni cilj.

Dužnosnici središnjih banaka ističu još 5 ciljeva monetarne politike:

- Visoka zaposlenost - izbjegavanje visoke nezaposlenosti je temeljni razlog zbog koje je visoka zaposlenost važan cilj monetarne politike. Visoka nezaposlenost uzrokuje siromaštvo stanovništva, a u gospodarstvu osim radnika nezaposleni su i resursi, što uzrokuje smanjenje proizvodnje. Ovi uzroci utječu na snižavanje Bruto domaćeg proizvoda. Cilj visoke zaposlenosti nije postizanje nulte stope nezaposlenosti, nego stopa mora biti iznad nule kako bih potražnja za radnom snagom bila jednaka ponudi radne snage. Ova razina naziva se prirodna stopa nezaposlenosti. Smanjenje visoke stope nezaposlenosti može se postići pružanjem boljih informacija o slobodnim radnim mjestima ili programom za stručno osposobljavanje tj. prikladnom državnom politikom.

- Gospodarski rast - stabilnost ekonomskog rasta usko je povezana s ciljem visoke zaposlenosti. Niska nezaposlenost utječe na produktivnost i gospodarski rast poduzeća koja djeluju na tržištu. U suprotnom slučaju kada je visoka nezaposlenost potreban je poticaj poduzeća na investiranje ili poticanje stanovništva na štednju čime se osigurava više sredstava za investiranje. To je cilj politike ekonomije ponude.

Poreznim olakšicama se potiče ulaganje poduzeća ili štednja poreznih obveznika koje za cilj ima gospodarski rast.

- Stabilnost financijskih tržišta – važan je cilj središnje banke jer se koristi za izbjegavanje financijske krize. Financijska kriza može negativno utjecati na sposobnosti financijskih tržišta u usmjeravanju sredstava prema ljudima s produktivnim investicijskim mogućnostima.

- Stabilnost kamatnih stopa - koristi se radi izbjegavanja neizvjesnosti u gospodarstvu tj. kako bih se lakše planirala budućnost. Stabilnost kamatnih stopa održava stabilnost financijskih tržišta jer fluktuacija kamatnih stopa stvara neizvjesnost za financijske institucije.

- Stabilnost na deviznim tržištima - devizni tečaj odražava cijenu jedne valute izražene u drugoj valuti. Stabilnost na deviznim tržištima važan je čimbenik jer devizni tečaj utječe na cijenu proizvoda koji su proizvedeni u inozemstvu. (Mishkin, 2010: 393 – 397, 431)

3. HRVATSKA NARODNA BANKA

Hrvatska narodna banka je središnja banka Republike Hrvatske. Hrvatska narodna banka je samostalna i neovisna i o svom radu izvješćuje Hrvatski sabor. Hrvatskom narodnom bankom upravlja i njezinim poslovanjem rukovodi guverner Hrvatske narodne banke. Ustrojstvo, cilj, zadaci i nadležnost Hrvatske narodne banke uređuju se zakonom. (https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske)

Osnovni cilj Hrvatske narodne banke je vođenje monetarne politike, upravljanje međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske, izdavanje novca (Hrvatska kuna – službena valuta Republike Hrvatske), izdavanje odobrenja za rad i nadziranje poslovanja kreditnih institucija, kreditnih unija te institucija za platni promet i elektronički novac.

HNB također izdaje odobrenja za rad ovlaštenim mjenjačima. Sastavni je dio Europskog sustava središnjih banaka. (https://www.hnb.hr)

3.1. Povijest

Ustav Republike Hrvatske odredio je Hrvatsku narodnu banku kao središnju banku Republike Hrvatske. Ova odluka je donesena 21. prosinca 1990., te je člankom 53. utvrđena odgovornost i funkcija Hrvatske narodne banke.

Uredbom o Narodnoj banci Hrvatske od 8. listopada 1991. i Odlukom o zamjeni jugoslavenskih dinara hrvatskim dinarima (stupile na snagu 23. prosinca 1991.) detaljnije su utvrđene i razrađene odgovornosti i funkcije središnje banke.

Od 1. siječnja 1992. hrvatski dinar postaje jedino zakonito sredstvo plaćanja u Republici Hrvatskoj. Hrvatski dinar je bio prijelazna valuta pa je 30. svibnja 1994. Republika Hrvatska promijenila sredstvo plaćanja u Hrvatsku kunu koja se trenutno koristi. Zakon o Narodnoj banci Hrvatske od 4. studenoga 1992. zamijenio je Uredbu o Narodnoj banci Hrvatske i utvrdio pravni okvir poslovanja središnje banke Hrvatske. Nakon rata i stabilizacije stanja u Republici Hrvatskoj dolazi do promjene imena hrvatske središnje banke. Ustavnim zakonom o izmjenama i dopunama Ustava Republike Hrvatske od 15. prosinca 1997. ime hrvatske središnje banke promijenjeno je u Hrvatska narodna banka.

Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci donesenim 5. travnja 2001. utvrđeni su, između ostaloga, položaj, poslovi, vlasnički status, ovlaštenja i ustroj, te se osnažuje neovisnost

hrvatske središnje banke u stvara pravni okvir kojim se poslovanje usklađuje s standardima Europske unije.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci donesenim u prosincu 2006. godine pridonosi se osnaživanju neovisnosti Hrvatske narodne banke i stvaraju se zakonske pretpostavke kako bih Hrvatska narodna banka postala sastavni dio Europskog sustava središnjih banaka nakon pristupanja Republike Hrvatske u Europsku uniju. Promjene su postavile temelj za obavljanje svih zadataka u skladu sa Statutom Europskog sustava središnjih banaka i Europske središnje banke. Kako bih se uskladilo djelovanje središnje banke s pravnim standardima Europske unije na snagu stupa Zakon o Hrvatskoj narodnoj banci koji se donio u srpnju 2008., a ovaj zakon donosi promjene koje utječu na stupanj neovisnosti središnje banke.

Stvaraju se temelji za nesmetano funkcioniranje Hrvatske narodne banke u okviru Europskog sustava središnjih banaka i Europske središnje banke i preduvjet za uvođenje eura kao službene novčane jedinice Republike Hrvatske. (http://old.hnb.hr/o-hnb/h-opis-hnb-1.htm)

3.2 Organizacija

Organizacijska struktura Hrvatske narodne banke podijeljena je na sektore i urede kojima rukovode viceguverneri.

Iznimku čine Ured guvernera koji je odgovoran za pružanje podrške rukovodstvu Banke, Ured unutarnje revizije koji pomaže u ostvarivanju ciljeva Banke uvodeći sustavan pristup procjene i unaprjeđenja djelotvornosti upravljanja rizicima Banke i Sektor za centralnobankarske operacije koji provodi monetarnu politiku te upravlja međunarodnim pričuvama i deviznom likvidnošću. Ovim uredima i sektorom rukovodi zamjenik guvernera.

3.2.1.Savjet Hrvatske narodne banke

Savjet Hrvatske narodne banke najviše je tijelo hrvatske središnje banke. Njegova je odgovornost ostvarivanje temeljnog cilja i važnih zadaća Hrvatske narodne banke. Savjet Hrvatske narodne banke čine:

- Guverner - prof.dr.sc. Boris Vujčić, predsjednik Savjeta
- Zamjenik guvernera - Relja Martić

- Viceguverneri – Mr.sc. Tomislav Presečan, Damir Odak, Mr.sc. Vedran Šošić, Mr.sc. Michael Faulend, Neven Barbaroša, Bojan Fras

Savjet Hrvatske narodne banke svakog mjeseca saziva sjednicu u kojoj se utvrđuje okvir i mjere monetarne i devizne politike te određuje strategiju i politiku upravljanja međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske. Aktivnosti kojima se ovo tijelo bavi svodi se na odluke o apoenima i obilježjima novčanica i kovanog novca. Regulira puštanje novca u optjecaj te njegovo povlačenje iz optjecaja. Donosi odluke vezane s poslovanjem i nadzorom kreditnih: izdavanje i oduzimanje odobrenja za rad kreditnim institucijama sa sjedištem u Republici Hrvatskoj i podružnicama kreditnih institucija sa sjedištem izvan Republike Hrvatske, davanje i oduzimanje suglasnosti za pripajanje kreditnim institucijama i za stjecanje dionica kreditnih institucija.

Utvrđuje kamatne stope i naknade za usluge HNB-a i donosi podzakonske propise kojima regulira devizno poslovanje pravnih i fizičkih osoba i poslovanje ovlaštenih mjenjača. Donosi Statut Hrvatske narodne banke, financijski plan, financijska izvješća i izvješća o monetarnoj politici.

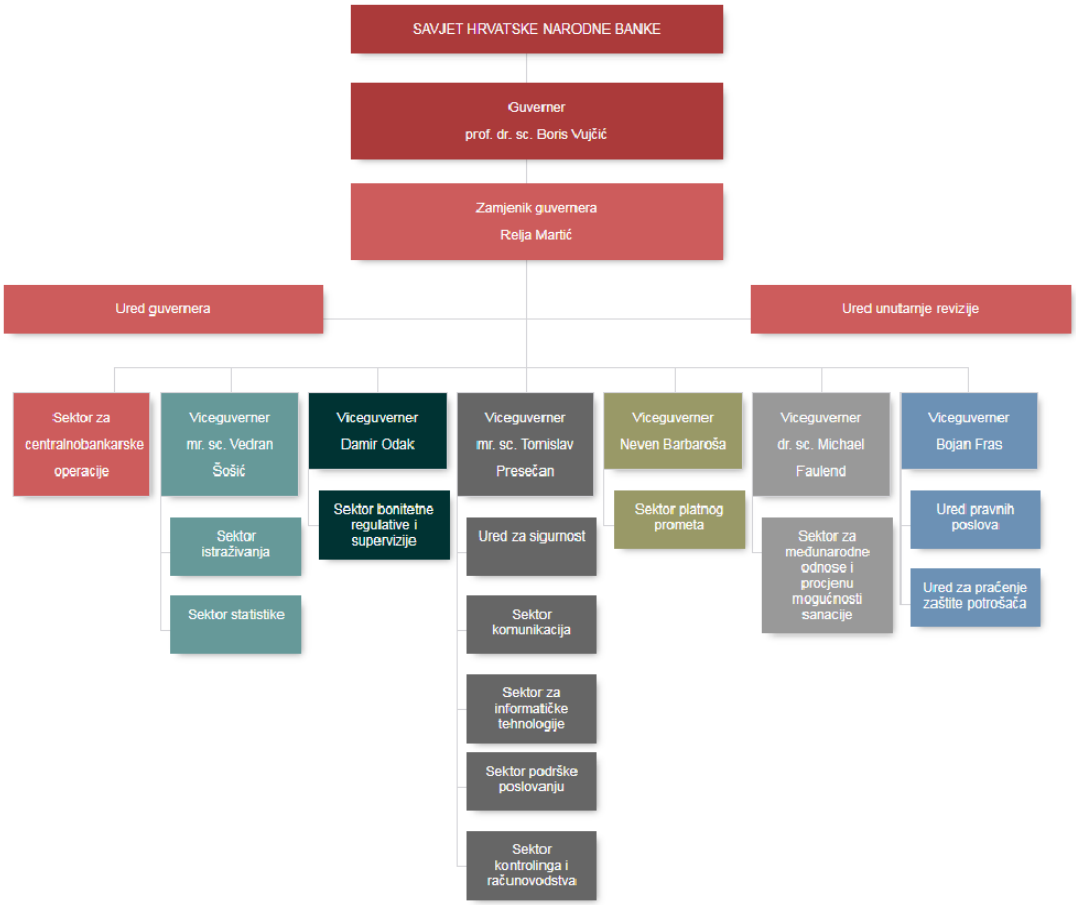
Hrvatski sabor na prijedlog Odbora za izbor, imenovanja i upravne poslove i na temelju mišljenja Odbora za financije i državni proračun imenuje članove Savjeta Hrvatske narodne banke (guverner, zamjenik guvernera, viceguverneri).

3.2.3.Guverner Hrvatske narodne banke

Guverner Hrvatske narodne banke upravlja poslovanjem i zastupa Hrvatsku narodnu banku te provodi odluke Savjeta Hrvatske narodne banke.

Guverner je nadležan za donošenje podzakonskih propisa, odluka i općih akata iz djelokruga Hrvatske narodne banke te je odgovoran za odlučivanje o drugim pitanjima za koja je prema Zakonu o Hrvatskoj narodnoj banci te drugim zakonima i propisima nadležan. Guverner Hrvatske narodne banke član je Općeg vijeća Europske središnje banke. (https://www.hnb.hr)

Organizacijska shema

Slika 1: Organizacijska shema

Izvor: https://www.hnb.hr/o-nama/funkcije-i-struktura/organizacija

3.3.Neovisnost Hrvatske narodne banke

Jedan od najvažnijih preduvjeta za uspješno provođenje monetarne politike i ostvarivanje stabilnosti cijena je neovisnost središnje banke. Iz rezultata novih istraživanja može se vidjeti da je kontrola inflacije najbolja u zemljama s najneovisnijim središnjim bankama. Takvi rezultati stvaraju sve veći broj zagovaratelja neovisnih središnjih banaka kao uvjet poboljšanja makroekonomskih rezultata. (Mishkin, 2010 : 330)

Neovisnost središnje banke obuhvaća više aspekata:

- Funkcijska neovisnost - podrazumijeva jasan cilj i samostalnost u ostvarivanju toga cilja.

- Institucionalna neovisnost - jamči neovisno donošenje odluka bez utjecaja drugih institucija.

- Osobna neovisnost – sprječava sukob interesa i jamči zaštitu dužnosnika HNB-a od vanjskih pritisaka,određuje uvjete za izbor i razrješenje guvernera i drugih članova Savjeta HNB-a.

- Financijska neovisnost HNB-a – predstavlja mogućnost autonomnog pribavljanja financijskih sredstava , pri čemu prihode i rashode određuje narav monetarne politike.

Članak 130. Ugovora o Europskoj Uniji jamči neovisnost svih nacionalnih središnjih banaka Europske unije (https://www.hnb.hr)

Pri izvršavanju ovlasti i obavljanju zadaća i dužnosti koje su im dodijeljene Ugovorima i Statutom ESSB-a i ESB-a, ni Europska središnja banka ni nacionalne središnje banke kao niti članovi njihovih tijela nadležnih za odlučivanje ne traže i ne primaju naputke od institucija, tijela, ureda ili agencija Unije, bilo koje vlade država članica ili bilo kojeg drugog tijela. Institucije, tijela, uredi ili agencije Unije i vlade država članica obvezuju se da će poštovati ovo načelo i da neće nastojati utjecati na članove tijela nadležnih za odlučivanje u Europskoj središnjoj banci ili u nacionalnim središnjim bankama u obavljanju njihovih zadaća. (http://www.mvep.hr)

3.4.Vizija i misija

Hrvatska narodna banka koristeći misiju i viziju opisuje određenu funkciju koju obavlja i predviđenu poziciju u kojoj se želi nalaziti. Misija i vizija služe kao potvrda ozbiljnog poslovanja institucije i opisuje previđeni cilj kojeg su postavili kao rezultat svog djelovanja.

Vizija Hrvatske narodne banke - *Hrvatska narodna banka neovisna je i visokoprofesionalna institucija, punopravna članica Europskog sustava središnjih banaka, a u budućnosti i Eurosustava.*

Misija Hrvatske narodne banke - *Hrvatska narodna banka središnja je banka Republike Hrvatske te joj je osnovni cilj postizanje i održavanje stabilnosti cijena. Ne dovodeći u pitanje ostvarivanje navedenog cilja, podupire gospodarsku politiku Republike Hrvatske i opću gospodarsku politiku Europske unije u skladu s načelom otvorenoga tržišnoga gospodarstva i slobodne konkurencije.* (https://www.hnb.hr)

Utvrđivanjem i provođenjem monetarne i devizne politike, izdavanjem novčanica i kovanog novca, obavljanjem poslova supervizije i nadzora, vođenjem računa kreditnih institucija i obavljanjem platnog prometa po tim računima, kao i uređivanjem i unapređivanjem sustava platnog prometa, pridonosi sigurnosti i pouzdanosti bankovnog sustava te stabilnosti financijskog sustava u cjelini. (https://www.hnb.hr)

3.5.Novac

„Definira se kao bilo što, što se općenito prihvaća u plaćanjima za robe i usluge ili vraćanje dugova. Novac je povezan s promjenama u ekonomskim varijablama koje utječu na sve nas i koje su važne za zdravlje gospodarstva.“ (Mishkin,2010: 8)

Službena valuta Republike Hrvatske je Hrvatska kuna. Hrvatska narodna banka djeluje kao zakoniti izdavač novčanica i kovanog novca te je zadužena za tiskanje i kovanje novca, osigurava pričuvu i opskrbu novčanicama i kovanim novcem.

3.5.1 Zaštita od krivotvorenja

Krivotvorenje je kriminalno djelo sa socijalnim i financijskim posljedicama koje narušava osnove povjerenja javnosti (korisnika) u gotovinu.

Postoje različiti načini pomoću kojih Hrvatska narodna banka štiti tržište od krivotvorenog novca. Pri dizajnu novčanica i kovanog novca postavlja se zaštita preko koje se može izvršiti provjera, te se sustavno provodi opskrba novim novčanicama radi lakše kontrole. Hrvatska narodna banka održava stalnu komunikaciju s Policijskim nacionalnim uredom za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske i Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske. (https://www.hnb.hr)

4.TEMELJNE FUNKCIJE HRVATSKE NARODNE BANKE

Kao središnja banka Republike Hrvatske, Hrvatska narodna banka ima sedam osnovnih područja odgovornosti. To su monetarna i devizna politika, upravljanje međunarodnim pričuvama, financijska stabilnost, supervizija, sanacija kreditnih institucija i platni promet. (https://www.hnb.hr)

4.1.Monetarna politika

Monetarna politika odnosi se na odluke koje donose središnje banke kako bi utjecale na cijenu i dostupnost novca u gospodarstvu. (https://www.ecb.europa.eu)

Poput većine središnjih banaka i Hrvatska narodna banka je kao osnovni cilj monetarne politike postavila stabilnost cijena. Održavanje stabilnosti cijena očituje se u razdoblju od 2000. – 2015. kada je prosječna godišnja stopa inflacije održavana izrazito niskom (prosjek oko 2,5%) kako bih se postigla viša razina gospodarske aktivnosti i zaposlenosti.

Uz ispunjavanje svoga osnovnog cilja podupire i opću gospodarsku politiku Europske unije koja uključuje održivi rast i visoku stopu zaposlenosti. Ciljeve ostvaruje u skladu s načelom otvorenog tržišta i slobodne konkurencije. (https://www.hnb.hr)

"Unija uspostavlja unutarnje tržište. Ona radi na održivom razvoju Europe koji se temelji na uravnoteženom gospodarskom rastu i stabilnosti cijena, visoko konkurentnom socijalnom tržišnom gospodarstvu, s ciljem pune zaposlenosti i društvenog napretka, te visokoj razini zaštite i poboljšanja kvalitete okoliša. Ona promiče znanstveni i tehnološki napredak." (http://www.mvep.hr)

Nominalno sidro monetarne politike je stabilnost tečaja kune prema euru, što čini okvir za provođenje monetarne politike. Izbor monetarnog okvira i sidra monetarne politike ovisi o važnim obilježjima i osobitostima hrvatskog gospodarstva.

Obilježja hrvatskog gospodarstva su:

- Visoka razina euroizacije –visoka razina zastupljenosti eura u hrvatskom gospodarstvu. Zbog visoke inflacije u prošlosti dolazi do nepovjerenja u domaću valutu iako je stabilnost postojana dugo razdoblje, što za posljedicu ima visok stupanj

valutne supstitucije (zamjene domaće valute stranom valutom), koja se ogleda u tome da najveći dio depozita u bankama čine devizni depoziti, i to dominantno u eurima.

- Hrvatsko je gospodarstvo malo i otvoreno – veliki utjecaj na gospodarstvo čini razmjena robe i usluga s zemljama članicama europodručja gdje bi promjene tečaja kune prema euru učinile poslovanje s inozemstvom vrlo neizvjesnim i nepredvidivim. Potencijalne promjene tečaja mogu utjecati na turizma jer više od 60% dolazaka i noćenja stranih gostiju čine turisti iz europodručja.

- Visoka uvozna ovisnost – zbog visokog uvoza pogotovo iz zemalja europodručja, osjetne promjene tečaja kune prema euru mogu utjecati na rast cijena tih dobara tj. dolazi do inflacije.

- Visoka zaduženost u stranoj valuti svih domaćih sektora – izloženost tečajnim rizicima zbog visoke razine inozemnog duga koji je najviše izražen u eurima.

4.1.1 Provođenje monetarne politike

Osnovni instrument monetarne politike Hrvatske narodne banke jesu devizne intervencije. Devizne intervencije provode se preko deviznih aukcija, putem kojih hrvatska narodna banka kupuje odnosno prodaje devize bankama. Banke podnose željene iznose u eurima i pripadajući tečaj deviznih transakcija. Na temelju ponuda središnja banka donosi odluke o iznosu i tečaju. Središnja banka organizira aukcije za prodaju deviza (kada kuna slabi) i kupnju deviza (kada kuna jača).

Instrumenti monetarne politike hrvatske narodne banke su:

- Operacije na otvorenom tržištu
- Obvezna pričuva
- Stalno raspoložive mogućnosti
- Ostali instrumenti i mjere

4.1.2. Regulative

Temelj za provođenje monetarne politike čini Zakon o Hrvatskoj narodnoj banci. Osim temeljnog zakona još postoji Zakon o deviznom poslovanju, te Savjet i guverner Hrvatske narodne banke donose podzakonske akte. Koristeći navedene zakone Hrvatska narodna banka regulira kreditne aktivnosti, likvidnosti kreditnih institucija i količine novca u optjecaju, kao i mjere u vezi s kamatnim stopama i tečajem domaće valute. (https://www.hnb.hr)

4.2.Financijska stabilnost

Financijska stabilnost stanje je u kojem se sprječava gomilanje rizika. Sistemski rizik najbolje se može opisati kao rizik da će pružanje potrebnih financijskih proizvoda i usluga u financijskom sustavu biti toliko narušeno da to bitno utječe na gospodarski rast i dobrobit. (https://www.ecb.europa.eu)

Utjecaj visokih troškova postavlja financijsku stabilnost među najvažnije ciljeve ekonomske politike. Očuvanjem financijske stabilnosti bavi se makrobonitetna politika koja obuhvaća mjere, instrumente i aktivnosti za očuvanje stabilnosti tržišta i smanjivanje rizika u financijskom sustavu. Financijski sustav čine financijske institucije, financijska tržišta i financijska infrastruktura. Analiza sistemskih rizika i donošenje mjera koji sprječavaju pojavu tih rizika u financijskom sustavu čine jednu od funkcija Hrvatske narodne banke. Ovim aktivnostima Hrvatska narodna banka pridonosi stabilnosti financijskog sustava koja je Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci određena kao jedan od temeljnih ciljeva.

4.2.1Financijski sustav Republike Hrvatske

Financijski sustav neke zemlje čine njezina valuta i platni sustav, financijsko tržište, financijske institucije, te institucije koje su zadužene za reguliranje rada financijskih institucija. Kreditne institucije zauzimaju važnu poziciju u financijskom sustavu Republike Hrvatske, a njihov rad nadzire i regulira Hrvatska narodna banka. U platnom sustavu Republike Hrvatske sve se bezgotovinske platne transakcije obavljaju preko poslovnih banaka koje svoje međusobne bezgotovinske transakcije obavljanju preko Hrvatske narodne banke. Poslovne banke na novčanom tržištu prikupljaju novčana sredstva i pozajmljuju ih pravnim i fizičkim osobama, a na deviznom tržištu zadovoljavaju domaću potražnju za stranom valutom i inozemnu potražnju za domaćom valutom. Uz banke na deviznom tržištu postoje ovlašteni mjenjači preko kojih se odvija trgovina fizičkih osoba s gotovinom i čekovima strane valute. Deviznim aukcijama banke i država trguju stranom valutom i s Hrvatskom narodnom bankom

koja tim transakcijama regulira cijenu domaće valute na deviznom tržištu. Hrvatska narodna banka može u svoje ime izdavati vlastite vrijednosne papire koji glase na domaću ili stranu valutu, te ugovarati kupnje, prodaje i zamjene vrijednosnih papira i lakoutrživih financijskih instrumenata. Pomoću ovih metoda središnja banka djeluje na likvidnost domaćeg financijskog tržišta kao i na devizne tečajeve. Banke imaju dvostruku ulogu na tržištu kapitala, pozajmljuju kapital fizičkim osobama te pravnim osobama koje nemaju pristup tržištu kapitala i ulažući u instrumente tržišta kapitala koje su izdale pravne osobe koje imaju pristup tržištu. Pravne i fizičke osobe mogu uz posredovanje licenciranih brokera ulagati u instrumente tržišta kapitala preko Zagrebačke burze.

Imovina i relativni udjeli financijskih posrednika

u kunama i postocima

	XII. 2012.		XII. 2013.		XII. 2014.		VI. 2015.	
	Imovina	Udio u ukupnoj imovini financijskog sektora	Imovina	Udio u ukupnoj imovini financijskog sektora	Imovina	Udio u ukupnoj imovini financijskog sektora	Imovina	Udio u ukupnoj imovini financijskog sektora
Banke	421.786.034.449	75,1	423.121.651.169	74,0	426.206.553.108	72,8	428.350.135.659	72,6
Mirovinski fondovi	52.461.917.557	9,3	61.839.088.579	10,8	67.551.351.746	11,5	70.084.399.036	11,9
Osiguravajuća društva	30.392.028.278	5,4	30.361.104.558	5,3	32.897.226.885	5,6	33.588.979.278	5,7
Ostali financijski posrednici	29.813.692.681	5,3	29.179.058.278	5,1	29.940.287.325	5,1	26.813.142.309	4,5
Novčani fondovi	9.030.217.248	1,6	10.037.517.257	1,8	9.195.665.367	1,6	10.322.175.939	1,8
Investicijski fondovi (osim novčanih)	5.800.109.870	1,0	5.411.346.352	0,9	6.626.401.845	1,1	7.561.822.309	1,3
Pomoćne financijske institucije	5.206.642.298	0,9	6.086.346.340	1,1	6.746.940.349	1,2	7.125.681.167	1,2
Društva koja se bave prijenosom financijskih sredstava	6.783.831.521	1,2	5.917.574.603	1,0	6.002.275.187	1,0	5.985.340.938	1,0
Ukupno	**561.274.473.902**	**100,0**	**571.953.687.137**	**100,0**	**585.166.701.811**	**100,0**	**589.831.676.635**	**100,0**

Izvor: Financijski računi

Tabela 1: Imovina i relativni udjeli financijskih posrednika

Izvor: https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/financijska-stabilnost/uloge-i-suradnja/financijski-sustav-rh

U očuvanju financijske stabilnost Hrvatska narodna banka koristi makrobonitetne mjere koje se sastoje od preventivnih mjera, mjera usmjerenih na povećanje otpornosti bankovnog sustava i ostalih mjera. Kako bih se povećala otpornost bankovnog sustava koriste se različite mjere:

- Protuciklički zaštitni sloj kapitala - služi bankama za apsorpciju mogućih gubitaka tijekom gospodarskog usporavanja i gospodarskih kriza i radi ograničavanja prekomjernog rasta kredita u vremenima rastućeg optimizma. Trenutačno razina protucikličkoga zaštitnog sloja kapitala za sve banke u Republici Hrvatskoj iznosi 0%.

- Zaštitni sloj kapitala za strukturni sistemski rizik - kapitalni sloj koji se koristi s ciljem smanjivanja i ublažavanja sistemskih rizika dugoročne i necikličke prirode

koji mogu utjecati izravno na financijski sustav te neizravno na gospodarstvo. Visina stope utvrđuje se ovisno o vrsti, opsegu i složenosti poslova pojedine kreditne institucije kao i na temelju analize rizika i financijske stabilnosti. Trenutačno su banke u Republici Hrvatskoj dužne održavati zaštitni sloj za strukturni sistemski rizik u visini od 1,5% ili 3%.

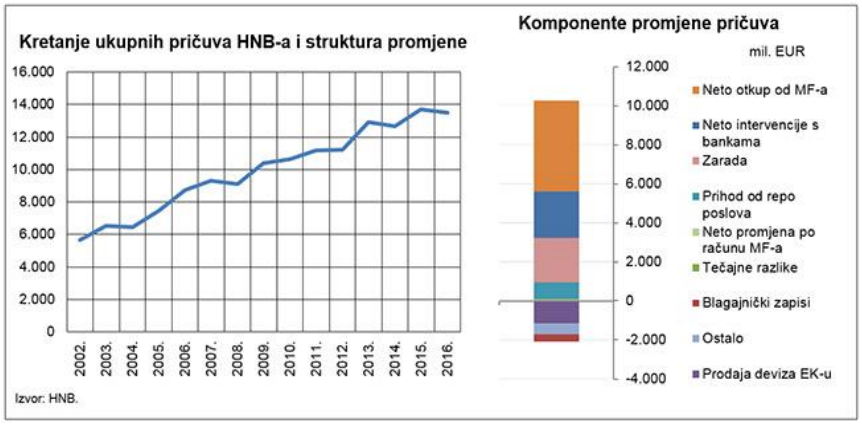
- Zaštitnički sloj kapitala za sistemski važne institucije - kapitalni je sloj koji se koristi kao dodatna zaštita za povećan rizik koji proizlazi iz veličine banke, njezina položaja u bankovnom sustavu Hrvatske i Europske unije. Ovo je preventivni makrobonitetni alat koji služi za ograničavanje utjecaja koji može nastati iz insolventnosti ili općenito stresne situacije sistemski važnih institucija. U Hrvatskoj se od 2016. godine primjenjuje kapitalni sloj za ostale sistemski važne institucije ZS (osv) na sve one banke koje su zbog svoje veličine, međusobne povezanosti i značajnih prekograničnih aktivnosti ocijenjene kao značajne odnosno sistemski važne. Trenutačna razina ovoga kapitalnog zahtjeva za sedam banaka iznosi 2%, a za jednu 0,2%.

- Načelo uzajamnog priznavanja mjera – poznato i kao „reciprocitet“ je mjera makrobonitetne politike u kojoj se priznaju mjere donesene od odgovarajućih tijela drugih država članica Europske unije. Ovim se načinom povećava učinkovitost i dosljednost makroprudencijalne politike u zemljama članicama i pridonosi se ravnopravnosti na jedinstvenom tržištu Europske unije. European Systemic Risk Board je u prosincu 2015. donio Preporuku o procjeni prekograničnih učinaka mjera makrobonitetne politike i o dobrovoljnoj uzajamnosti za mjere makrobonitetne politike (ESRB/2015/2), ovu preporuku je Hrvatska narodna banka prenijela u zakonodavni okvir donošenjem Odluke o postupku priznavanja mjera makrobonitetne politike. (https://www.hnb.hr)

4.3.Međunarodne pričuve

„ Inozemna imovina koja je pod kontrolom i na raspolaganju monetarne vlasti u svrhu izravnog financiranja neravnoteže u bilanci plaćanja te neizravnog reguliranja neravnoteže putem intervencija na deviznom tržištu radi utjecaja na tečaj te u ostale svrhe"
(https://www.hnb.hr)

Pričuve se mogu podijeliti na bruto i neto pričuve. Bruto pričuve se definiraju kao ukupne međunarodne pričuve, dok u neto pričuve nisu uključena sredstva izdvojene devizne obvezne pričuve banaka i posebna prava vučenja Međunarodnog monetarnog fonda, sredstava Europske unije i Ministarstva financija. Hrvatska narodna banka upravlja međunarodnim pričuvama Republike Hrvatske. Međunarodne pričuve su inozemna imovina pod kontrolom monetarne vlasti i sastoje se od inozemnih sredstava plaćanja u gotovini, deviznih depozita u bankama, inozemnih vrijednosnica, zlata i posebnih prava vučenja Međunarodnog monetarnog fonda. Sustav Međunarodnih pričuva uređen je u skladu s člankom 18. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci. Savjet Hrvatske narodne banke je nadležan za upravljanje međunarodnih pričuva na način prilagođen monetarnoj i deviznoj politici uz ispunjavanje obveza Republike Hrvatske prema inozemstvu. Osnovna su načela upravljanja međunarodnim pričuvama sigurnost, likvidnost i profitabilnost. Hrvatska narodna banka upravlja međunarodnim pričuvam Republike Hrvatske na osnovu načela likvidnosti i sigurnosti ulaganja (članak 19. Zakona o Hrvatskoj narodnoj banci) i u skladu s vlastitim odrednicama i preventivnim obvezama. Hrvatska narodna banka u skladu s vlastitim odrednicama upravlja dijelom međunarodnih pričuva koji je formiran definitivnim otkupom deviza od banaka i Ministarstva financija (na osnovu članstva u Međunarodnom monetarnom fondu), dok drugim dijelom pričuva koji se sastoji od sredstava swap intervencija na domaćem deviznom tržištu, sredstava izdvojene devizne obvezne pričuve te na osnovi članstva u Međunarodnom monetarnom fondu i druge imovine u vlasništvu drugih pravnih osoba, Hrvatska narodna banka upravlja u skladu s preuzetim obvezama.

Slika 2: Kretanje ukupnih pričuva Hrvatske narodne banke i struktura promjena

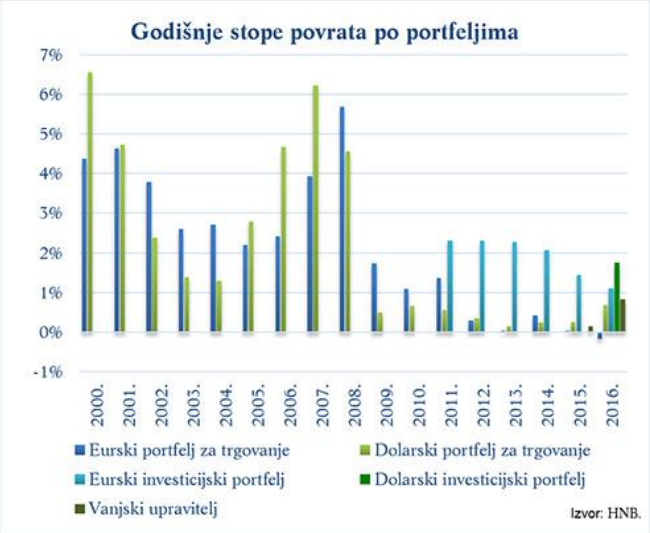
Izvor: https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodne-pricuve/upravljanje

Financijski rezultat Hrvatske narodne banke je određen veličinom i strukturom imovine i obveza. Visoki udjel međunarodnih pričuva nalazi se u aktivi Hrvatske narodne banke. Iznos ukupnih međunarodnih pričuva u aktivi na datum 31. prosinca 2016. iznosio je 95,54%, dok je najveći dio pasive nominiran u kunama. Valutna struktura aktive i pasive izlaže Hrvatsku narodnu banku valutnom riziku. Portfelji Hrvatske narodne banke dijele se na:

- Portfelji za trgovanje – služe za održavanje devizne likvidnosti i drže se u eurima i američkim dolarima. Specifični su zbog kratkog vremena dospijeća radi izbjegavanja rizika promjene kamatnih stopa.

- Investicijski portfelji – služi za omogućavanje relativno stabilnog izvora dugoročnijih prihoda. Sadrži obveznice s dugim razdobljem dospijeća radi iskorištavanja ustrmljenosti krivulje prinosa i viših kamatnih stopa.

- Sredstva povjerena na upravljanje međunarodnoj financijskoj instituciji – služe za proširivanje i razmjenu znanja na području upravljanja financijskim ulaganjima

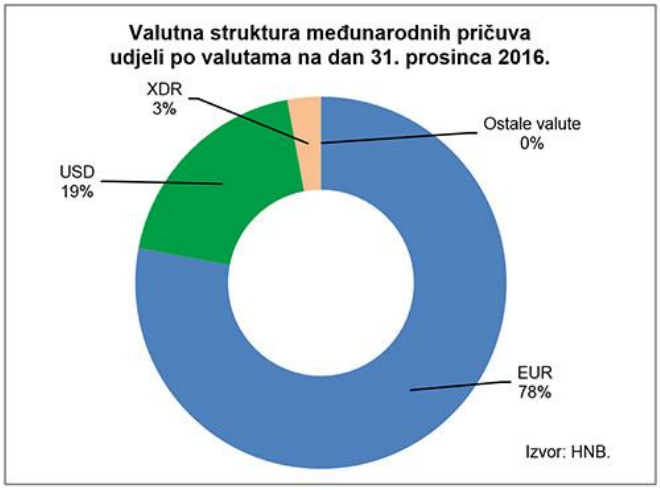

Slika 3: Godišnje stope povrata po portfeljima

Izvor: https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodne-pricuve/upravljanje

U valutnoj strukturi najveći dio čine ulaganja u eurima, a slijede ih ulaganja u američkim dolarima te posebna prava vučenja (SDR). Većina deviznih portfelja ulaže se u

državne vrijednosnice kolateralne i nekolateralne instrumente te instrumente međunarodnih financijskih institucija i središnjih banaka.

Slika 4: Valutna struktura međunarodnih pričuva udjeli po valutama na dan 31. Prosinca 2016.

Izvor: https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodne-pricuve/struktura

Strategiju i politiku upravljanja međunarodnim pričuvama te okvir upravljanja rizicima određuje Savjet Hrvatske narodne banke, dok je Komisija za upravljanje međunarodnim pričuvama zaslužna za razvoj strategije ulaganja u skladu s ciljevima Savjeta. Kod upravljanja međunarodnim pričuvama prisutni su financijski rizici poput kreditnih, kamatnih i valutnih, a velika se pozornost posvećuje i likvidnosnim i operativnim rizicima.

- Kreditni rizik - rizik nepodmirenja obveza, odnosno mogućnost da se uložena sredstva neće pravodobno i/ili u potpunosti vratiti te da se neće vraćati planiranom dinamikom.

- Kamatni rizik - rizik pada vrijednosti portfelja međunarodnih pričuva zbog mogućeg porasta kamatnih stopa, mjeri se prosječnim vremenom vezivanja, a kontrolira primjenom referentnih odnosno benchmark portfelja, kao i ulaganjem u portfelj koji se drži do dospijeća.

- Valutni rizik – rizik koji proizlazi iz fluktuacije međuvalutnih odnosa između kune i eura te između kune i američkog dolara.

- Likvidnosni rizik – rizik koji se kontrolira ulaganjem pričuva u lako utržive obveznice te djelomično u depozitne instrumente s kratkim dospijećem.

- Operativni rizik - rizik gubitka zbog neadekvatnih unutarnjih postupaka ili propusta, zbog ljudskih pogrešaka i pogrešaka u sustavu te zbog vanjskih događaja. Kontrolira se organizacijom poslova, propisanim procedurama i revizijom.

4.4.Supervizija

Bankovni sustav ima ključni utjecaj na gospodarstvo i njegova je stabilnost u javnom interesu Republike Hrvatske, a kako bih se održala ta stabilnost jednu od temeljnih funkcija središnje banke čini supervizija. Supervizija služi kao provjera poslovanja banaka u skladu s zakonom te je osnovni cilj održavanje povjerenja u bankovni sustav, stabiliziranje i uklanjanje institucija koje posluju suprotno načelima. Poslovanje bankovnih institucija uređeno je posebnim pravilima koja pokrivaju sve ključne dijelove poput: odobrenja za poslovanje, vlasničke strukture, ustrojstva i organizacije, sustava upravljanja organizacijom, izvješćivanja nadzornih tijela, upravljanja rizicima te količinom i kvalitetom kapitala za pokriće rizika. Hrvatska narodna banka obavlja superviziju nad: kreditnim institucijama, podružnicama kreditnih institucija iz druge države članice Europske unije ili države potpisnice Ugovora o Europskom gospodarskom prostoru, kreditnim institucijama iz država članica u dijelu poslovanja koje se obavlja neposrednim pružanjem usluga na području Republike Hrvatske i kreditnim unijama. (https://www.hnb.hr.)

U skladu s podjelom modela supervizije Čihák i Podpierae (2008.), možemo zaključiti kako danas Hrvatska primjenjuje financijsku superviziju na temelju djelomične sektorske integracije; odnosno postoje dva zasebna supervizora od kojih jedan nadzire bankarski sektor (Hrvatska narodna banka – HNB) a drugi integriranim pristupom nadzire osiguravajuća društva i tržište vrijednosnih papira (Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga – Hanfa). (M. BOŽINA BEROŠ, 2012: 364)

4.4.1.Licenciranje

Licenciranje je dio supervizije kreditnih institucija koji obuhvaća izdavanje propisanih odobrenja i suglasnosti. Bez licence kreditne institucije ne mogu imenovati upravu i nadzorni odbor, niti obavljati poslovne aktivnosti. Sve osobe koje žele kupiti 10% ili više dionica kreditnih institucija moraju prije kupnje zatražiti odobrenje Hrvatske narodne banke. Osim licenciranja kreditnih institucija izdaju se licence za kreditne unije. Glavni razlog izdavanja licenci je sprječavanje aktivnosti koja mogu negativno utjecati na poslovanje kreditnih institucija. (https://www.hnb.hr)

4.5.Sanacija

Pravilima na razini EU-a za oporavak i sanaciju banaka (direktiva o oporavku i sanaciji banaka, BRRD) regulira se sprečavanje bankovnih kriza i osigurava uredna sanacija banaka koje propadaju, dok se njihov učinak na realno gospodarstvo i javne financije istovremeno svodi na najmanju moguću mjeru. Stoga je ta direktiva jedan od temelja jedinstvenih pravila. (http://www.consilium.europa.eu)

Hrvatska narodna banka je jedno od sanacijskih tijela Republike Hrvatske koje za funkciju ima analiziranje rizika i opravdanost sanacije financijskih institucija te koristi instrumente i opća načela za realizaciju cilja sanacije. Pri sanaciji kreditne institucije Hrvatska narodna banka koristi se instrumentima tj. mehanizmima sanacije:

- instrument prodaje - sanacijsko tijelo prenosi dionice ili druge vlasničke instrumente koje je izdala institucija u sanaciji, ili imovinu, prava ili obveze institucije u sanaciji na kupca koji nije prijelazna institucija.

- instrument prijelazne institucije - prijenos dionica ili drugih vlasničkih instrumenata koje izdaje institucija u sanaciji, ili imovine, prava ili obveza institucije u sanaciji na prijelaznu instituciju,

- instrument odvajanja imovine - izvršavanje prijenosa imovine, prava ili obveza institucije u sanaciji od strane sanacijskog tijela nositelju upravljanja imovinom (može se koristiti samo u kombinaciji s drugim instrumentima),

- instrument unutarnje sanacije - mehanizam kojim sanacijsko tijelo otpisuje i pretvara obveze institucije u sanaciji.

Uz instrumente koriste se i načela radi ostvarivanja ciljeva sanacije. Sanacija se provodi u skladu sa slijedećim načelima:

- dioničari institucije u sanaciji prvi snose gubitke,

- vjerovnici institucije u sanaciji snose gubitke nakon dioničara u skladu s redoslijedom prvenstva njihovih tražbina u skladu sa zakonom kojim se uređuje stečajni postupak,

- zamjenjuju se upravljačko tijelo i više rukovodstvo institucije u sanaciji, osim u slučajevima kada je potrebna pomoć za postizanje sanacije,

- upravljačko tijelo i više rukovodstvo institucije u sanaciji dužni su pružiti svu pomoć radi postizanja ciljeva sanacije,

- fizičke i pravne osobe koje su odgovorne za propast institucije snose odgovornost u skladu s odredbama važećih propisa iz područja građanskog ili kaznenog prava,

- prema vjerovnicima koji u slučaju otvaranja stečajnog postupka ulaze u isti isplatni red postupa se na jednak način osim ako Zakonom o sanaciji kreditnih institucija i investicijskih društava nije drukčije propisano,

- vjerovnici u skladu sa zaštitnim mjerama iz Zakona o sanaciji kreditnih institucija i investicijskih društava ne trpe veće gubitke od onih koje bi pretrpjeli kad bi nad institucijom bio otvoren stečajni postupak,

- osigurani depoziti u potpunosti su zaštićeni kao i tražbine zaštićene sustavom zaštite ulagatelja u skladu sa zakonom kojim se uređuje tržište kapitala i

- sanacijske mjere poduzimaju se u skladu s odredbama o zaštitnim mjerama iz Zakona o sanaciji kreditnih institucija i investicijskih društava.

Nabrojanim se instrumentima i načelima postiže cilj sanacije. Ciljevi sanacije su:

- osiguravanje kontinuiteta ključnih funkcija,

- izbjegavanje većeg štetnog učinka na financijsku stabilnost

- zaštita javnih sredstava tako da se na najmanju moguću mjeru svede oslanjanje na izvanrednu javnu financijsku potporu,

- zaštita deponenata koji imaju osigurane depozite i ulagatelja zaštićenih sustavom zaštite ulagatelja,

- zaštita sredstava i imovine klijenata.

Za sve aktivnosti nadležno je sanacijsko tijelo koje vodi računa o odabiru instrumenata i načinu ispunjavanja ciljeva te je dužno voditi računa o smanjenju troškova sanacije na najmanju moguću mjeru i izbjegavanju smanjenja vrijednosti institucije. U Republici Hrvatskoj postoje tri sanacijska tijela ovlaštena za aktivnosti sanacije i primjenu sanacijskih instrumenata. Sanacijska tijela su:

- Hrvatska narodna banka kao sanacijsko tijelo za kreditnu instituciju i grupu kreditnih institucija,

- Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga kao sanacijsko tijelo za investicijsko društvo, grupu investicijskih društava i financijske institucije za koje je nadležna

- Državna agencija za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka za kreditnu instituciju, grupu kreditnih institucija, investicijsko društvo, grupu investicijskih društava i financijsku instituciju.

Zakon o sanaciji kreditnih institucija i investicijskih društava je okvir za izvršavanje poslova za koje je nadležno Ministarstvo financija Republike Hrvatske i definira ovlasti Hrvatske narodne banke kao sanacijskog tijela. U provedbi sanacije Hrvatska narodna banka prema zakonu može obavlja procjenu mogućnosti i opravdanosti stečaja, izrađivati sanacijske planove, utvrditi i ukloniti prepreke, odrediti minimum za regulatorni kapital i surađivati s relevantnim tijelima zemalja članica Europske unije.

4.6.Platni promet

Platni promet je važan element gospodarstva koji omogućuje sigurnu i učinkovitu uporabu novca tj. prijenos sredstava od uplatitelja prema primatelju te se sastoji od niza instrumenata, procedura, pravila i tehničke potpore. Hrvatska narodna banka osigurava pouzdan platni promet kojim postiže stabilnost i učinkovitost ekonomskog i financijskog sustava. Nacionalni odbor za platni promet ima funkciju definiranja i predlaganja mjera u platnom prometu, a primjenom Zakona o platnom prometu provodi se reforma kojom

je izgrađena nova infrastruktura platnog prometa čiji sustav postaje kompatibilan s međunarodnim standardima i platnim sustavima Europske unije.

4.6.1.Platni sustav

Platni promet odvija se preko četiri platna sustava:

- Hrvatski sustav velikih plaćanja (HSVP) - platni je sustav u kojemu se platne transakcije izražene u kunama namiruju u realnom vremenu na bruto načelu, a riječ je uglavnom o relativno velikim iznosima. Koristi se u svrhu provođenja monetarne politike, platne transakcije u svrhu opskrbe banaka gotovim novcem, platne transakcije u svrhu provođenja transakcija s financijskim instrumentima, platne transakcije u svrhu provođenja konačne namire drugih platnih sustava. Sudionici Hrvatskog sustava velikih plaćanja jesu Hrvatska narodna banka, kreditne institucije sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, Hrvatska banka za obnovu i razvitak te Središnje klirinško depozitarno društvo (SKDD).

- Nacionalni klirinški sustav (NKS) - međubankovni platni sustav za multilateralni obračun po neto načelu većeg broja platnih transakcija u kunama koje glase na relativno male iznose. Sudionike ovog platnog sustava sačinjavaju svi sudionici Hrvatskog sustava velikih plaćanja uz Hrvatsku banku za obnovu i razvitak. Sudionici mogu biti posredni i neposredni. Upravitelj i vlasnik je Financijska agencija (FINA) dok Hrvatska narodna banka ima ulogu banke agenta namire i uređuje pravila rada sudionika ovog platnog sustava.

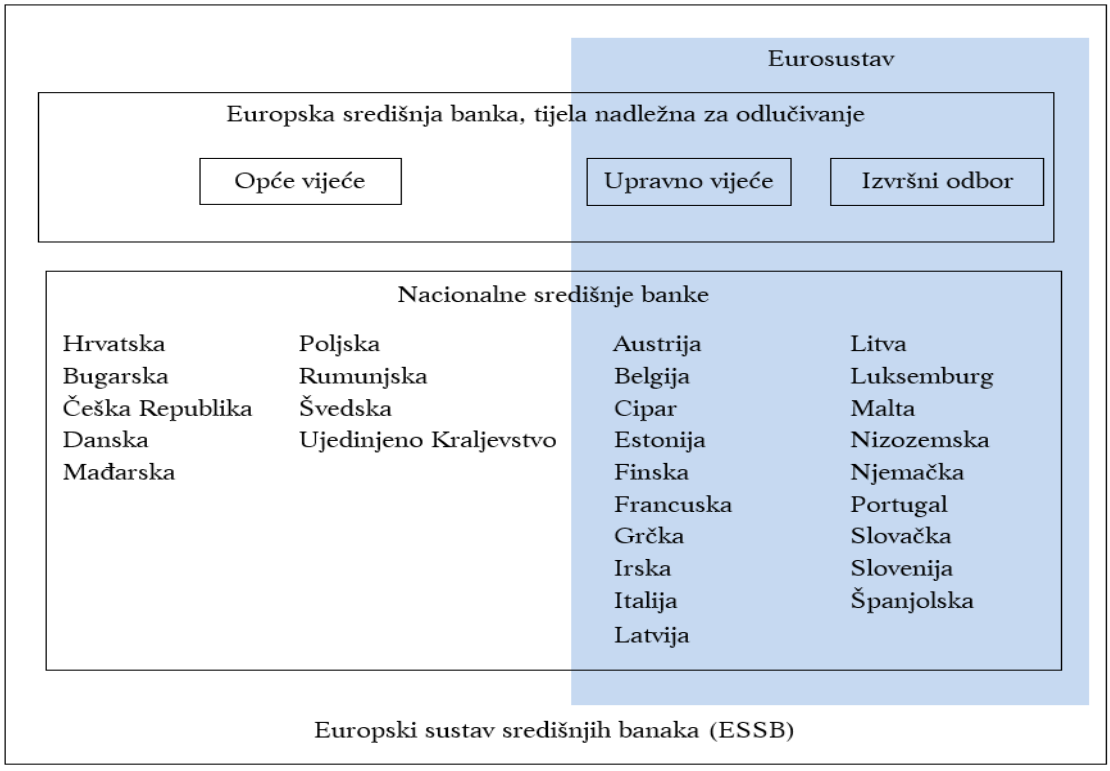
- TARGET2 - platni sustav za namiru platnih transakcija u eurima u realnom vremenu na bruto načelu (eng. T*rans-European Automated Real time Gross settlement Express Transfer system). Europska središnja banka čini nadzorno tijelo ovog sustava, a u ime Eurosustava upravljaju* Banca d'Italia, Banque de France i Deutsche Bundesbank. Glavna svrha je stvaranje centraliziranog sustava za sigurnu i efikasnu namiru platnih transakcija. Hrvatska narodna banka nadležna je za nacionalnu komponentu TARGET2 HR.

- EuroNKS - platni je sustav koji obrađuje međubankovne platne transakcije SEPA kreditnih transfera u eurima. SEPA (eng. Single Euro Payments Area) je projekt kojim Europska unija označuje područje plaćanja u eurima. Financijska agencija u skladu s Nacionalnim planom migracije na SEPA, odgovorna je za realizaciju,

uspostavu i operativno upravljanje platnom infrastrukturom EuroNKS dok Hrvatska narodna banka ima ulogu u omogućavanju interoperabilnosti nove platne strukture u drugim platnim sustavima u SEPA području. (https://www.hnb.hr/)

4.7.Međunarodni odnosi

U obavljanju svojih aktivnosti središnja banka kontinuirano surađuje sa drugim međunarodnim institucijama. Hrvatska narodna banka ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju postaje sastavnim dijelom Europskog sustava središnjih banaka koji se sastoji od Europske središnje banke i nacionalnih središnjih banaka svih 28 članica Europske unije. Kao temeljni cilj postavljena je stabilnost cijena, a uz taj cilj još podupire gospodarstvo Europske unije. Uz ESSB postoji Eurosustav kojeg čine Europska središnja banka i 19 članica koje su uvele euro kao službenu valutu. Članice Eurosustav provode zajedničku monetarnu politiku dok ostale središnje banke u koje spada i HNB zadržavaju svoje nadležnosti u provođenju monetarne i devizne politike. (https://www.hnb.hr)

Slika 5: ESSB – Europski sustav središnjih banaka

Izvor: https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/medunarodni-odnosi/europski-sustav-sredisnjih-banaka

Tijela nadležna za odlučivanje unutar Europske središnje banke su:

- Upravno vijeće – sastoji se od šest članova Izvršnog odbora i 19 guvernera središnjih banka čije su zemlje prihvatile euro kao službenu valutu. Glavna funkcija je oblikovanje monetarne politike unutar eurosustava, donošenje odluka u vezi s ciljevima monetarne politike, osiguravanja pričuva i usvajanja smjernica kako bih se osiguralo ispunjavanje obveza Europske središnje banke.

- Izvršni odbor – sastoji se od predsjednika,potpredsjednika i dodatna četiri člana za čiji odabir je nadležno Europsko vijeće. Izvršni odbor je odgovoran za rad Europske središnje banke i pripremu sjednice Upravnog vijeća te izvršava sve odluke koje se donesu na toj sjednici.

- Opće vijeće – sastoji se od predsjednika Europske središnje banke, potpredsjednika i guvernera središnjih banaka svih 28 članica Europske unije. Zaduženo je za obavljanje zadataka preuzetih od Europskog monetarnog instituta i pridonosi savjetodavnoj funkciji te pri pripremi godišnje izvješća Europske središnje banke. Osim nabrojanih funkcija još određuje uvjete zapošljavanja i pravila za standardizirano računovodstveno evidentiranje i izvještavanje. (https://www.hnb.hr)

Uz ova tri tijela postoji i Nadzorni odbor koji raspravlja o planiranju i provođenju nadzora unutar Europske središnje banke i sastoji se od predsjednika, potpredsjednika, četiri predstavnika Europske središnje banke i predstavnika nacionalnih nadzornih tijela. (https://www.ecb.europa.eu)

4.7.1.Međunarodni monetarni fond

Organizacija nastala 1945. godine s sjedištem u Washingtonu u kojoj sudjeluje 189 zemalja članica, a jedna od tih članica je Republika Hrvatska na temelju sukcesije članstva bivše Socijalističko Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ). Temeljne su funkcije osiguranje financijske stabilnosti, razvoj visoke zaposlenosti, održivi ekonomski razvoj te smanjenje siromaštva. Međunarodnim monetarnim fondom upravljaju tri tijela: Odbor guvernera, Odbor izvršnih direktora i glavni direktor. Unutar odbora izvršnih direktora formirane su konstitutivne skupine preko kojih države ostvaruju svoje interese. U jednoj o konstitutivnih skupina koja se sastoji od 15 članica nalazi se Republika Hrvatska te ova

skupina čini 5,42% ukupne glasačke snage Međunarodnog monetarnog fonda u kojoj Republika Hrvatska ima 0,17% ukupne glasačke snage. Uz temeljne funkcije Međunarodni monetarni fond izrađuje publikacije koje su dio nadzornih aktivnosti koje provodi. (https://www.hnb.hr)

5.INSTRUMENTI MONETARNE POLITIKE HRVATSKE NARODNE BANKE

Održavanjem stabilnog kretanja tečaja središnja banka postiže stabilnost cijena kao svoj temeljni cilj, osim toga Republika Hrvatska je malo i otvoreno tržište s velikom stopom euroizacije, pa bih kretanje tečaja utjecalo na makroekonomsku stabilnost zemlje. Kako bih se izbjegla nestabilnost Hrvatska narodna banka svoju monetarnu politiku provodi pomoću različitih instrumenata i mjera potrebnih za reguliranje kreditne likvidnosti i likvidnosti banaka te za reguliranje količina novac u optjecaju te donošenje mjera u vezi s kamatnim stopama. Instrumenti kojima se koristi su:

- Operacije na otvorenom tržištu
- Obvezna pričuva
- Stalno raspoložive mogućnosti
- Ostali instrumenti i mjere

(https://www.hnb.hr)

5.1.Operacije na otvorenom tržištu

Operacijama na "otvorenom" tržištu središnja banka kupuje i prodaje državne vrijednosne papire. Kupovinom vrijednosnih papira umnožava se količina novca u optjecaju, a prodajom vrijednosnih papira povlači se novac iz optjecaja. Regulirajući tako rezerve banaka, središnja banka postiže multiplikativne efekte na kreditnu aktivnost banaka i utječe na opću gospodarsku aktivnost u zemlji. (http://www.poslovni.hr/leksikon/politika-otvorenog-trzista-1625) Prema unaprijed objavljenom rasporedu Hrvatska narodna banka provodi operacije na tržištu u kojem kreditne institucije dobrovoljno sudjeluju. Operacije na otvorenom tržištu mogu se provoditi kao:

- Povratne operacije – Transakcije (odobravanje kredita bankama i repo transakcije) s definiranim rokom dospijeća, tj dogovara se kupnja (prodaja) imovine a zatim i prodaja (kupnja) iste na utvrđen datum. Hrvatska narodna banka najčešće koristi obratne repo transakcije u kojima se kupuju vrijednosni papiri radi povećavanja likvidnosti bankovnih sustava.

- Konačne operacije – transakcija kupnje (prodaje) imovine bez obveze povratne prodaje (kupnje), a na kamatnu stopu utječe količina imovine. Ovo je najčešće korištena operacija Hrvatske narodne banke.

Osim povratnih i konačni operacija postoji podjela s obzirom na učestalost i namjenu operacija te se dijele na redovite operacije, operacije fine prilagodbe i strukturne operacije. Kod redoviti operacija postoji unaprijed određena učestalost i njima se povećava likvidnost, a najčešće su obratne repo transakcije. Uz redovite postoje i operacije fine prilagodbe koje se koriste prema potrebi a posljednji slučaj korištenja ove operacije može se vidjeti iz tablice 2.

Operacije fine prilagodbe – devizna intervencija HNB-a održana 10. svibnja 2018.	
	mil. eura
Prodano bankama	
Jedinstveni tečaj pri prodaji	
Prosječno ostvareni tečaj pri prodaji	
Otkupljeno od banaka	320,50
Jedinstveni tečaj pri otkupu	
Prosječno ostvareni tečaj pri otkupu	7,397618

Tabela 2: Operacije fine prilagodbe – 10. svibnja 2018.

Izvor: https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/instrumenti/operacije-na-otvorenom-trzistu

Zbog strukturnih promjena u likvidnosti koriste se strukturne operacije pomoću kojih se povećava ili smanjuje likvidnost na tržištu. (https://www.hnb.hr)

5.2.Obvezna pričuva

Jedna od važnijih instrumenata monetarne politike je obvezna pričuva kojom se osigurava monetarna stabilnost i likvidnost poslovnih banaka kako bih se postiglo odvijanje platnog prometa. Osnovica obvezne pričuve dijeli se na kunske i devizne. Kod kunskog dijela obveznih pričuva postoje izvori kunskih sredstava u obliku primljenih depozita i kredita u kunama, izdanih dužničkih vrijednosnih papira, hibridni i podređeni instrumenti u kunama i

ostale obveze izražene u domaćoj valuti. Uz kunske postoje i devizne obvezne pričuve koje proizlaze iz deviznih izvora sredstava u obliku izdanih depozita i kredita, izdanih dužničkih vrijednosnih papira, hibridnih i podređenih instrumenata te svih obveza izraženih u stranoj valuti.

Osnovica za obračun prosječno je stanje navedenih izvora sredstava u obračunskom razdoblju koje traje od prvoga do posljednjeg dana kalendarskog mjeseca.

- *Stopa obvezne pričuve iznosi 12%.*
- *Kunski i devizni dio osnovice izračunavaju se posebno, a čine ih prosječna dnevna stanja kunskih i deviznih izvora sredstava u jednom obračunskom razdoblju.*
- *Od obračunatoga deviznog dijela obvezne pričuve 75% uključuje se u obračunati kunski dio obvezne pričuve i izvršava u kunama.*
- *Postotak izdvajanja kunskog dijela obvezne pričuve iznosi 70%, a deviznog dijela 0%.*
- *Preostali dio obvezne pričuve održava se prosječnim dnevnim stanjima likvidnih potraživanja.*
- *Razdoblje održavanja počinje druge srijede u mjesecu i traje do dana koji prethodi drugoj srijedi sljedećeg mjeseca.*
- *Na sredstva obvezne pričuve HNB ne plaća naknadu.* (https://www.hnb.hr)

5.3. Stalno raspoložive mogućnosti

Omogućuju posuđivanje sredstava putem prekonoćnog kredita i deponiranje sredstava putem prekonoćnih depozita. Odobrava se uz nabrojane uvjete.

Prekonoćni kredit

- Odobrava se na zahtjev banke na kraju radnog dana.
- Nevraćeni unutardnevni kredit smatra se zahtjevom za prekonoćni kredit.
- Mogućnost korištenja je svakodnevno.
- Dospijeće je prekonoćno.
- Kolateral (unaprijed propisan)
- Kamatna stopa iznosi 2,50%. (stopa iznad tržišne)

Prekonoćni depozit

- Banke na kraju dana višak sredstava mogu deponirati kod Hrvatske narodne banke.
- Mogućnost korištenja je svakodnevno.
- Dospijeće je prekonoćno.
- Kamatna stopa iznosi 0,00%. (stopa ispod tržišne, metoda kojom središnje banke utvrđuju kamatni raspon unutar kojega bi se kamatne stope na novčanom tržištu trebale kretati)
- Sredstva novčanog depozita ne ulaze u izračun obveze održavanja obvezne pričuve.

5.4.Ostali instrumenti i mjere

Glavna funkcija ostalih instrumenata i mjera je stvaranje podrške osnovnim instrumentima monetarne politike. Na snazi je mjera minimalno potrebnih deviznih potraživanja. Ova mjera služi za održavanje devizne likvidnosti banaka i trenutno iznose 17% deviznih obveza. (https://www.hnb.hr)

6.ZAKLJUČAK

Radi održavanja stabilnog financijskog sustava jedne države potrebna je funkcionalna središnja banka koja ima postavljene ciljeve. Na temelju zakona i postavljenih ciljeva najvažnija aktivnost Hrvatske narodne banke je održavanje stabilnosti cijena.

Osim temeljnog cilja središnja banka ima obvezu obavljanja temeljni funkcija kao što su: monetarna politika, održavanje financijske stabilnosti, raspolaganje međunarodnim pričuvama, supervizija, sanacija i održavanje odnosa s međunarodnim institucijama. Iako središnja banka ima značajan utjecaj u gospodarstvu Republike Hrvatske potrebno je usklađivanje gospodarskih ciljeva svih institucija te prebacivanje više odgovornosti na središnju banku jer njezino djelovanje može uvelike utjecati na gospodarstvo.

Neovisnost središnje banke temelj je transparentnog djelovanja na financijsko tržište, a pogotovo na bankarski sustav jer Hrvatska narodna banka obavlja superviziju tj. nadgleda aktivnosti i izdaje odobrenja za rad kreditnih institucija te obavlja aktivnosti sanacije.

Odlukama kojima utječe na cijenu i dostupnost novca središnja banka djeluje na monetarni sustav tj. provodi monetarnu politiku.

Hrvatska narodna banka provodeći monetarnu politiku djeluje na stabilnost cijena i likvidnost na tržištu, ali kako bih postigla veći utjecaj mora voditi aktivnu monetarnu politiku i time ispunjavati ciljeve središnje banke kao sto je visoka zaposlenost, gospodarski rast, stabilnost financijskih tržišta, stabilnost kamatnih stopa i stabilnost deviznih tržišta. Kako bih se provela monetarna politika koja čini jednu od temeljnih funkcija potrebno je korištenje svih raspoloživih instrumenata.

Instrumentima monetarne politike središnja provodi monetarnu politiku i obavlja aktivnosti reguliranja kreditne likvidnosti, likvidnosti banaka i za reguliranje količina novca u optjecaju te donošenje mjera u vezi s kamatnim stopama.

Instrumenti monetarne politike sastoje se od: operacija na otvorenom tržištu, obveznih pričuva, stalno raspoloživih mogućnosti i ostalih instrumenata i mjera. Korištenjem operacija na tržištu umnožava se ili povlači novac i optjecaja, obveznim se pričuvama osigurava monetarna stabilnost i likvidnost banaka. Osim nabrojani instrumenata postoje stalno raspoložive mogućnosti koje omogućuju posuđivanje sredstava putem prekonoćnog kredita i

deponiranje sredstava putem prekonoćnih depozita te ostali instrumenti i mjere s funkcijom stvaranja podrške ostalim osnovnim instrumentima.

Kao dio Europske unije i Republika Hrvatska ima plan uvođenja eura kao službene valute i samim prihvaćanjem valute postati će dio Eurosustava. Ulaskom u ovaj sustav veliki spektar djelovanja će se prenijeti na institucije Europske unije ali to neće djelovati na ulogu Hrvatske narodne banke kao središnje banke Republike Hrvatske.

Gospodarstvo Republike Hrvatske se trenutno oporavlja od financijske krize te ima pozitivne ekonomske rezultate koji su djelomično nastali kao rezultat kvalitetnog rada Hrvatske narodne banke.

Martin Rudelić

LITERATURA

KNJIGE

1. Mishkin, Frederic. 2010. Ekonomija novca, bankarstva i financijskih tržišta – osmo izdanje, MATE d.o.o., Zagreb.
2. Mishkin, Frederic; Stanley, Eakins. 2005. Financijska tržišta + institucije – četvrto **izdanje, MATE d.o.o., Zagreb.**

ČLANCI

1. M. BOŽINA BEROŠ: Financijska supervizija u Hrvatskoj — između dvije institucije i jednog europskog trenda 364 EKONOMSKI PREGLED, 63 (5-6) 352-371 (2012) – 364 str.

SKRIPTE

1. Alijagić, M.: Osnove poduzetničke ekonomije, skripta

INTERNET

1. Europska središnja banka – Eurosustav, Središnja banka, https://www.ecb.europa.eu (stranica posjećena 10.5.2018.)
2. Ustav Republike Hrvatske >> pročišćeni tekst<<, članak 53, https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske (stranica posjećena 12.5.2018.)
3. Ugovor o Europskoj Uniji >> pročišćeni tekst << , članak 130, http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/111221-lisabonski-prociscena.pdf (stranica posjećena 12.5.2018.)
4. Web stranica Hrvatske narodne banke, https://www.hnb.hr/ (stranica posjećena 12.5.2018.)
5. Poslovni dnevnik, http://www.poslovni.hr/leksikon/politika-otvorenog-trzista-1625 (18.5.2018.)
6. Vijeće Europske unije, http://www.consilium.europa.eu (stranica posjećena 15.5.2018.)

POPIS TABLICA

Tabela 1: Imovina i relativni udjeli financijskih posrednika 13
Tabela 2: Operacije fine prilagodbe – 10. svibnja 2018. 27

POPIS SLIKA

Slika 1: Organizacijska shema 7
Slika 2: Kretanje ukupnih pričuva Hrvatske narodne banke i struktura promjena 15
Slika 3: Godišnje stope povrata po portfeljima 16
Slika 4: Valutna struktura međunarodnih pričuva udjeli po valutama na dan 31. Prosinca 2016. 17
Slika 5: ESSB – Europski sustav središnjih banaka 23